

สรุปปัญหา ข้อเสนอแนะ และวิจารณ์
การเพาะปลูกมันสำปะหลัง

๑. ปัญหาการเพาะปลูกมันสำปะหลัง

๑.๑ จากปี ๒๕๑๒ - ปี ๒๕๑๓ (คูตาราง ๒๒) ผลผลิตต่อไร่ลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะมิได้มีการศึกษาถึงกรรมวิธีเพาะปลูกอย่างแท้จริง แต่เดิมเคยเพาะปลูกกันมาอย่างไร ในขณะที่ก็ยังคงทำการเพาะปลูกเหมือนเช่นเดิม ชาวไร่ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดมีการศึกษาน้อย จึงไม่มีความรู้ทางด้านวิชาการ เขาชวยเหลือในการเพาะปลูก ชาวไร่พอจะทราบกันว่าถ้าเป็นพื้นที่ที่บุกเบิกใหม่จะให้ผลผลิตต่อไร่สูงประมาณ ๓ - ๔ เมตริกตัน แต่เมื่อปลูกต่อไป ๓ - ๕ ปี ผลผลิตต่อไร่จะลดลงเหลือ ๒ - ๓ เมตริกตัน และเมื่อปลูกต่อไปอีกผลผลิตต่อไร่จะลดลงเหลือเพียง ๑ - ๒ เมตริกตัน เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ทราบว่าผลผลิตต่อไร่ลดลง แต่ชาวไร่ก็มีเคยศึกษาถึงสาเหตุและหาทางแก้ไข

๑.๒ ชาวไร่ในจังหวัดยะเชิงเตราแทบจะไม่มีผู้ใดใช้ปุ๋ยเลย จะมีบ้างก็เป็นส่วนน้อยมาก จะใช้ก็เป็นเพียงปุ๋ยคอกจากมูลสัตว์ที่เลี้ยงไว้เท่านั้น ทั้งนี้เพราะชาวไร่ไม่แน่ใจว่าเมื่อลงทุนซื้อปุ๋ยซึ่งราคาแพงมาใช้แล้วจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นคุ้มกับค่าปุ๋ยที่ลงทุนไป สำหรับการปลูกพืชหมุนเวียนตระกูลดัก់ทำกันเป็นส่วนน้อย เพราะชาวไร่ส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงประโยชน์ในการปลูกพืชหมุนเวียน

๑.๓ พันธุ์ที่ใช้ในการเพาะปลูกมิได้เคยมีการทดลองคำว่าหรือศึกษาหาพันธุ์ที่ดีและเหมาะสม แต่เดิมเคยใช้พันธุ์พื้นเมืองอย่างไร ในขณะที่ก็ยังคงใช้พันธุ์เช่นเดิมมิได้เปลี่ยนแปลง

๑.๔ เครื่องมือทางการเกษตรยังมีไม่พอ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงในการเพาะปลูกมันสำปะหลังจะใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่และจะใช้แรงงานสัตว์เลี้ยงสำหรับการไถที่คืนซึ่งทำให้ลาช้าเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง แต่ในขณะนี้มีการใช้รถแทรกเตอร์เข้ามาช่วยไถพื้นดินมากขึ้น แต่ก็ยังต้องใช้แรงงานคนในการซุกและคายน้

๑.๕ ความไม่แน่นอนของราคา และรายได้ไม่คุ้มต้นทุน เนื่องจากโรงงานผลิต-

กันที่มันสำปะหลัง เป็นผู้ตั้งราคาขายซื้อหัวมันสำปะหลัง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ชาวไร่อยู่ในฐานะ
เสียเปรียบเพราะไม่มีอำนาจการต่อรอง ชาวไร่ไม่ทราบรายได้ที่แน่นอนของตนเอง และโดย
ทั่วไปแล้วราคาขายหัวมันสำปะหลังมักจะไต่ไม่คุ้มต้นทุนนัก แต่เนื่องจากชาวไร่มักใช้แรงงาน
ของคนในครอบครัวหรือใช้ระบบถือแรงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเพาะปลูกจึงทำให้ชาวไร่
มีรายได้พอเลี้ยงตัวไปได้

๑.๖ ไม่มีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือสถาบันการเกษตร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทำให้ชาวไร่เป็นฝ่ายเสียเปรียบพอค่าเจ้าของโรงงานในคานอำนาจการต่อรองราคา

๑.๗ ธนาคารไม่ช่วยให้การกู้เงินทำได้โดยสะดวก ชาวไร่โดยทั่วไปมักขอกู้เงินจาก
พ่อค้าซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยแพงๆ ในอัตราร้อยละ ๑.๕๐ - ๒.๕๐ บาทต่อเดือน ทั้งนี้เพราะ
ธนาคารต่าง ๆ ต้องการหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ซึ่งชาวไร่ไม่สามารถทำให้ได้จะมีก็แต่ที่ดิน
ซึ่งราคาถูกซึ่งธนาคารก็ไม่ยินดีที่จะให้ค้ำประกัน และชาวไร่ส่วนใหญ่ยังไม่มียอดที่ดิน ชาวไร่
ไม่อยากจะไปติดต่อกับ เพราะการติดต่อกับธนาคารก็ยากลำบากและมีระเบียบวิธีการมากมาย

๒. ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากชาวไร่มีการศึกษาน้อยจึงควร เป็นหน้าที่ของทางราชการที่จะต้องหาทางช่วย
เหลือชาวไร่ในด้านต่าง ๆ คือ

๒.๑ ทางราชการควรขยายสถานีการเกษตรให้อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ มากขึ้นและ
พยายามจัดหาเครื่องมือและกำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอที่จะให้บริการแก่ชาวไร่ในด้านต่าง ๆ

๒.๒ แนะนำการใช้ปุ๋ยและการปลูกพืชหมุนเวียนให้แก่วางไร พร้อมทั้งวิเคราะห์
ดินเพื่อให้การใช้ปุ๋ยได้ผลอย่างแท้จริงและควรหาทางลดราคาปุ๋ยให้ต่ำลงเพื่อให้ชาวไร่ใช้ปุ๋ย
กันมากขึ้น

๒.๓ หาทางปรับปรุงพันธุ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้มีผลผลิตมากขึ้น และศึกษาหาพันธุ์
จากต่างประเทศที่ได้รับการปรับปรุงและทดลองจนได้ผลมาแล้วมาแจกจ่ายแก่ชาวไร่ และทดลอง
เรื่องการใช้ยาคุมหรือทำลายวัชพืชเพื่อแนะนำให้แก่ชาวไร่

๒.๔ ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเป็นสถาบันการเกษตรหรือสหกรณ์เพื่อให้ชาวไร่มี
อำนาจการต่อรอง

๒.๕ ทางราชการควรขอความร่วมมือจากธนาคารต่าง ๆ ให้มีนโยบายขยายการช่วยเหลือชาวไร่เพิ่มขึ้น

๒.๖ ควรมีโครงการระยะยาวว่าจะส่งเสริมการเพาะปลูกในจังหวัดใดและศึกษาภาวะการค้าและการตลาดในต่างประเทศ

๓. วิจารณ์

๓.๑ ในขณะที่ถึงแม้ว่าผลผลิตหัวมันสำปะหลังจะนำรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับที่ ๕ (ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓) ก็ตาม แต่ทางรัฐบาลยังคงให้ความสำคัญแก่มันสำปะหลังน้อยมาก เมื่อเทียบกับผลผลิตทางเกษตรชนิดอื่น ๆ และนอกจากนี้รัฐบาลยังมีได้มีมาตรการประกันราคาเพื่อช่วยเหลือชาวไร่เลย

๓.๒ เนื่องจากว่าในขณะที่การเพาะปลูกมันสำปะหลังได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนน่าเป็นห่วง คือจากเดิมทำการเพาะปลูกเพียงไม่กี่จังหวัด ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นจนขณะนี้มีการเพาะปลูกมากกว่า ๕๐ จังหวัด ทั้งนี้เพราะชาวไร่ได้รับการจูงใจในด้านราคาซึ่งสูงขึ้นอย่างมาก และนอกจากนี้การเพาะปลูกมันสำปะหลังสามารถปลูกไถ่ได้ง่ายกว่าผลผลิตทางเกษตรชนิดอื่น การเสี่ยงภัยทางด้าน การเพาะปลูกมีน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้ทางราชการจึงควรมีโครงการระยะยาวว่าจะส่งเสริมการเพาะปลูกในจังหวัดใด และหาทางระงับการเพาะปลูกในจังหวัดที่มีได้ส่งเสริมโดยส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นที่เหมาะสมแทน

สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากในขณะนี้คือได้มีการขยายเนื้อที่เพาะปลูกเข้าไปในแหล่งที่เคยทำการเพาะปลูกพืชไรชนิดอื่น เช่น อ้อย ข้าวโพด ถั่วเหลือง ยาง ฝ้าย เป็นต้น

๓.๓ ผลผลิตของหัวมันสำปะหลังที่เพิ่มขึ้นในขณะนี้มิใช่เพิ่มขึ้นเพราะผลผลิตต่อไร่เพิ่ม แต่เพิ่มขึ้นเพราะการขยายเนื้อที่การเพาะปลูก (จากตาราง ๒๒) จะเห็นว่าปี ๒๕๑๕ ได้มีการเปลี่ยนจำนวนพื้นที่เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๔ ถึง ๖๕๕,๐๐๐ ไร่ และปี ๒๕๑๖ ได้เพิ่มขึ้นอีก ๖๕๖,๐๐๐ ไร่ และปี ๒๕๑๖ ก็ได้เพิ่มขึ้นอีก ๒๗๕,๐๐๐ ไร่ ซึ่งเมื่อคูณผลผลิตต่อไร่แล้วกลับลดลง ในปี ๒๕๑๐ มีผลผลิตต่อไร่ ๒.๓๓ เมตริกตัน แต่ ปี ๒๕๑๓ ผลผลิตต่อไร่เหลือเพียง ๒.๐๔ เมตริกตัน

ตารางที่ ๒๒

แสดงเนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ โดยประมาณ

๑

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (๑,๐๐๐ ไร่)	ผลผลิต (๑,๐๐๐ เมตริกตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เมตริกตัน
๒๕๑๐	๘๘๐	๒,๐๖๒	๒.๓๓
๒๕๑๑	๑,๐๖๖	๒,๖๐๐	๒.๔๔
๒๕๑๒	๑,๑๕๓	๓,๐๗๕	๒.๕๘
๒๕๑๓	๑,๔๐๓	๓,๔๓๑	๒.๔๔
๒๕๑๔	๑,๓๘๔	๓,๑๑๔	๒.๒๕
๒๕๑๕	๒,๐๖๕	๓,๕๗๔	๑.๕๒
๒๕๑๖	๒,๗๒๕	๕,๖๖๘	๒.๐๘
๒๕๑๗	๓,๐๐๐	๖,๒๔๐	๒.๐๘

กองวิจัยดินฟ้าและตลาด, กรมส่งเสริมการเกษตร

ภาวะการความมั่นคง

หมายเหตุ ใช้วิธีการคำนวณผลผลิตจากตัวเลขส่งออก

การผลิตมันสำปะหลัง

๑. ปัญหาการผลิตมันสำปะหลังเส้น

๑.๑ การตากมันสำปะหลังเส้นขึ้นกับฤดูกาล ในฤดูฝนโรงงานการผลิตมันสำปะหลังแทบจะปิดกิจการ เพราะเมื่อฝนตกลงมาและคนงานเก็บมันสำปะหลังเส้นไม่ทันก็จะทำให้น้ำฝนระเหยมันไหลไป ทำให้น้ำหนักของมันสำปะหลังเส้นลดลงมาก ซึ่งทำให้เกิดการขาดทุนอย่างมาก ในทุกครั้งซึ่งฝนตกแล้วเก็บมันสำปะหลังเส้นไม่ทัน

นอกจากนี้การตากมันสำปะหลังเส้นใช้เวลาานคือประมาณ ๑๒ วัน ถึง ๒ วัน ซึ่งถ้าหากใช้เวลาตากเพียงวันเดียวหรือครึ่งวันก็จะทำให้ลดเวลาและค่าใช้จ่ายลงไปได้อีก

๑.๒ โรงงานการผลิตมันสำปะหลังเส้นขึ้นใหญ่เกินไปไม่เหมาะแก่การอัดเม็ดเครื่องจักรในการอัดเม็ดสร้างขึ้นมาเพื่อการอัดเม็ดโดยตรง แต่เมื่อมันสำปะหลังเส้นขึ้นใหญ่เกินไปเครื่องจะต้องใช้พลังงานยอมมันเส้นเสียก่อนจึงผ่านเข้าเครื่องอัดได้ ซึ่งการที่ใช้เครื่องจักรเพื่อยอมมันเส้นและอัดควย ในขณะที่เดียวกันต้องใช้พลังงานมากทำให้เครื่องจักรสึกหรอได้ง่าย และมันสำปะหลังเส้นขึ้นใหญ่ทำให้มีเศษมันปนเหลือจากการอัดเม็ดมากกว่ามันสำปะหลังเส้นขึ้นเล็ก

๑.๓ เนื่องจากราคาไม่คุ้มต้นทุนจึงทำให้พอพยายามตากมันสำปะหลังเส้นให้แห้งไม่สนิท (ปกติต้องแห้งจนเหลือความชื้น ๑๔%) เพื่อจะได้เพิ่มน้ำหนักของมันสำปะหลังเส้นซึ่งการตากมันแห้งไม่สนิทนี้เป็นผลเสียคือ เมื่อนำไปเก็บในโกดังจะเป็นเชื้อเห็ดเชื้อแบคทีเรียและเชื้อรา ทำให้คุณค่าทางโภชนาการต่ำ และนอกจากนี้การตากมันแห้งไม่สนิททำให้คุณภาพมันสำปะหลังเม็ดต่ำไปควย เพราะถ้าให้มันสำปะหลังเม็ดไม่จับตัวกันเป็นก้อนแข็งเท่าที่ควร ทำให้เกิดการยากลำบากในการขนส่งสินค้าลงเรือแบบชนิดไม่บรรจุกระสอบ

นอกจากมีปัญหการตากมันไม่แห้งแล้ว ยังมีปัญหาการปลอมแปลงคุณภาพสินค้าโดยเอา ทราย ต้น เหว มันสำปะหลังใส่ลงไปในมันสำปะหลังเส้นอีกด้วย

๒. ข้อเสนอแนะ

๒.๑ เนื่องจากได้เคยมีการทดลองทำมันสำปะหลังเส้นให้แห้งโดยการใช้อุปกรณ์

จักรกลมาแล้ว แต่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก จึงไม่นิยมกัน ฉะนั้นวิธีที่จะทำให้ประหยัดเวลาในการตากมันสำปะหลังก็คือการไ้ หรือหันมันสำปะหลังออกเป็นชั้นเล็ก ๆ ซึ่งทำได้โดยการทำพื้นเลื่อยในงานชุมชนให้ถี่และเล็กลงกว่าเดิม

การที่มันสำปะหลังเส้นมีชั้นเล็กนอกจากจะทำให้ประหยัดเวลาในการตากแล้วยังทำให้สะดวกแก่การอัดเม็ดอีกด้วย

๒.๒ ทางราชการควรหาทางช่วยเหลือ โดยให้มีการรับซื้อสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนดในราคาสูงเพียงพอที่จะให้ผู้ประกอบการที่มีกำไรสูงพอที่จะมีกำลังใจในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี เป็นการลดการปลอมปน และตรวจสอบคุณภาพสินค้าทั้งในขณะทำการผลิตและส่งออกอย่างรัดกุมและเข้มงวด

นอกจากการแก้ไขที่กล่าวมาแล้ว ทางราชการควรหาทางชี้แจงให้ผู้ผลิตเห็นความเสียหายแก่ผู้ผลิตเองและแก่ส่วนรวมที่ชาติจะได้รับ และหาทางร่วมมือในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดี

การผลิตมันสำปะหลังเม็ด

๑. ปัญหาการผลิตมันสำปะหลังเม็ด

๑.๑ เครื่องจักรที่ใช้ในโรงงานผลิตมันสำปะหลังเม็ดในจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรเก่าซึ่งเคยใช้งานมาแล้ว การอัดมันสำปะหลังเม็ดได้คุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้มันสำปะหลังอัดเม็ดรวมตัวกันไม่สนิท ยุ่ยและแตกเป็นผงไค้ง่าย นอกจากนั้นเครื่องจักรเก่ามักให้ความเย็นแก่มันสำปะหลังที่อัดแล้วและผ่านเข้ามายังเครื่องพอง ที่จะทำให้เกิดความเย็นขนาดเดียวกับคุณภาพภายนอกจนบรรจุกระสอบ ทำให้มันสำปะหลังเม็ดมีความร้อนสูงและทำให้มันสำปะหลังเม็ดออกเหงื่อได้ในขณะขนส่งทำให้เกิดเชื้อราและแบคทีเรีย

๑.๒ เนื่องจากราคามันสำปะหลังเม็ดขึ้นลงเสมอ และในบางเดือนราคามันสำปะหลังเม็ดลดต่ำลงจนผู้ผลิตไม่คุ้มกับต้นทุนที่ลงไป ใน ๑ ปี ราคาจะคุ้มต้นทุนโดยได้รับผลตอบแทนบ้างเพียง ๓ - ๔ เดือนเท่านั้น นอกจากนั้นพอค้าจะทำการผลิตโดยไม่ได้รับผลตอบแทนและบางครั้งก็จะเกิดการขาดทุนอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้พ่อค้าหาทางปลอมปนคุณภาพสินค้า และเนื่องจากผู้ผลิตมันสำปะหลังเส้นมีการปลอมปน คุณภาพสินค้าเพิ่มเข้าไปอีกทำให้สินค้ายังมีคุณภาพต่ำลง

๒. ข้อเสนอแนะ

๒.๑ เนื่องจากการใช้เครื่องจักรเก่าซึ่งเคยใช้งานมาแล้วทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร และนอกจากนั้นยังมีค่าซ่อมแซมเครื่องจักร เกิดขึ้นเสมอ จึงควรส่งเสริมให้ซื้อเครื่องจักรใหม่ซึ่งมีราคาแพงขึ้นไม่มากนักมาใช้ดีกว่า เพราะนอกจากทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีแล้วยังทำให้ไม่ต้องเงินเปลืองค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมอีกด้วย

๒.๒ วิธีการแก้ไขการปลอมปนคุณภาพสินค้านั้นควรจะให้มีการใช้เครื่องหมายการค้า ซึ่งผู้ผลิตสินค้าคุณภาพไม่ดีออกขาย ผู้ซื้อก็จะไม่ซื้อต่อไป ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพสินค้า

นอกจากนี้สำนักงานมาตรฐานสินค้าควรมีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าอย่างรัดกุมและเข้มงวด

ทางราชการก็มีส่วนช่วยเหลือทางค่านี้โดยหาทางชี้แจงให้ผู้ผลิตเห็นผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ผลิตเองและต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม

วิจารณ์การผลิตมันสำปะหลัง เส้นและมันสำปะหลังเม็ด

๑. จากการสำรวจพบว่าโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลัง เส้นและมันสำปะหลังเม็ดมีการปลอมปนคุณภาพสินค้ากันมาก ซึ่งการกระทำเช่นนี้ทำให้คุณค่าทางโภชนาการต่ำ และยังทำให้เกิดเชื้อโรคได้ง่าย ทำให้ชาวต่างประเทศพากันรังเกียจ ซึ่งจะทำให้เกิดการสูญเสียตลาดในอนาคตได้ เป็นสิ่งซึ่งทางราชการจะต้องรีบหาทางแก้ไขโดยด่วน เพราะอาจจะทำให้เสียชื่อเสียงถึงผลิตภัณฑ์ทางเกษตรอื่น ๆ ด้วย

๒. จากการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผ่านมาในระยะ ๒ ปีนี้มีการส่งออกเพิ่มขึ้น แสดงว่าตลาดต่างประเทศยังคงมีความต้องการมาก ซึ่งประเทศไทยยังสามารถส่งออกได้เพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้เพราะความต้องการภายในประเทศน้อยมาก เป็นที่คาดกันว่า การค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจะยังคงที่อยู่ต่อไปอีกปีหนึ่งหรือสองปี เพราะต่อไปอินโดนีเซียและบราซิลจะมีปริมาณการผลิตและส่งออกมากขึ้นและผลิตภัณฑ์ทางเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าทดแทนผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในสหรัฐอเมริกาที่ขึ้นตามลำดับ

๓. เนื่องจากในขณะนี้ความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังภายในประเทศมีปริมาณ

น้อยมาก ควรที่จะส่งเสริมให้มีการนำผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปใช้ประโยชน์ในทางการเลี้ยงสัตว์ และทางคานอุตสาหกรรม เช่นการทำอุตสาหกรรมกาว และอัดก้ออัด เป็นต้น

๔. ทางราชการควรหาทางสนับสนุนและส่งเสริมทางการเงินทุนเพื่อให้มีการตั้งโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังขนาดใหญ่ มีเครื่องจักรอันทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง เพราะว่ปัจจุบันนี้โรงงานส่วนใหญ่เป็นประเภทอุตสาหกรรมภายในครอบครัวมากกว่า มีเครื่องจักรขนาดเล็ก มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ

๕. ทางราชการควรจูงใจในการลงทุนโดยการยอมให้หักค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรมากในปีแรกของการก่อตั้งโรงงาน เพื่อจะได้ผลกำไรมากและมีกำลังใจในการดำเนินงานต่อไป